

## AVRUPA BİRLİĞİ ve YASA DIŞI GÖÇ

### European Union And Illegal Migration

Doktora Öğrencisi, Uğur Selçuk ASLAN

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kocaeli/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5409-2452>

Bilim Uzmanı, Neslihan ASLAN

Ankara/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5686-7442>

### ÖZET

İnsanlık tarihi kadar köklü bir geçmişe sahip olan göç olgusu, küreselleşme ile beraber her geçen gün artmaya devam etmektedir. Yasal göçle beraber aynı zamanda yasa dışı göç de artmakta, söz konusu durum her geçen gün daha fazla ülkeyi etkilemektedir. Göç olgusu, ülkelerin sosyal, siyasi, iktisadi ve kültürel açılarından farklı alanları etkilediğinden çok boyutlu olarak ele alınması gereken bir konudur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortak iktisadi politikalar oluşturmak amacıyla kurulup, gelişen şartlar karşısında siyasi bir formasyona doğru hareket eden Avrupa Birliği'nin karşı karşıya kaldığı en önemli problemlerden bir tanesi de Avrupa Birliği'ne yapılan yasa dışı göçtür. Avrupa Birliği'nin karşı karşıya kaldığı yasa dışı göç probleminin altında yatan nedenler hiç kuşkusuz Avrupa'nın içinde bulunduğu ekonomik rahatlık ve güvenli ortamdır. Coğrafi konumu sebebiyle transit ülke konumunda olan Türkiye ise Avrupa Birliği'ne uzanan göç yolunda önemli bir kapıdır. Avrupa Birliği yasa dışı göçü önlemek için yasa dışı göç güzergahında bulunan kapılarını sağlamlaştırarak politikalarını bu doğrultuda belirlemelidir.

Bu çalışmada Avrupa Birliği ile göç olgusunun tarihsel süreci ele alınacaktır. Bununla beraber, AB'nin göç ile ilgili hukuksal mevzuatı ile AB'ye yapılan göç hareketlerinin nedenleri ile göç güzergahlarına değinilip, bahse konu durumun altında yatan nedenler anlaşılmasına çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Avrupa Birliği, Göç, Göçmen, Refah, Ekonomik Rahatlık

### ABSTRACT

The phenomenon of immigration, which has a deep-rooted past as human history, continues to increase day by day with the increase of globalization. With the phenomenon of immigration, illegal immigration is increasing along with legal immigration and this situation affects more and more countries every day. Since the phenomenon of migration has wide influences in the political, social, economic and cultural areas of states, it is an issue that needs to be handled in a multi-dimensional way. One of the utmost significant problems faced by the European Union, which was established to realize general economic policies after The World War II and moved towards a political formation in the face of developing conditions, is the illegal immigration to the European Union. The underlying reasons for the illegal immigration problem faced by the European Union are undoubtedly the economic comfort and safe environment Europe is in. For its geographical location as a transit country, Turkey is a significant door where the immigration way extend to EU. In order to prevent illegal immigration, the European Union should strengthen its gates on the illegal migration route and determine its policies accordingly.

In this study, the historical process of migration with the European Union will be discussed. Besides that, the legal legislation of the EU on immigration and the reasons for migration to the EU and the migration routes will be mentioned and the underlying reasons will be tried to be understood.

**Keywords:** Migration, European Union, Immigrant, Welfare, Financial Prosperity

### 1. GİRİŞ

İnsanlığın başlangıcından bu yana varolan göç olgusu, küreselleşmenin de etkisiyle beraber dünyanın karşı karşıya kaldığı en önemli konulardan bir tanesidir. Ortadoğru ülkelerinde yaşanan savaş, çatışma ve ekonomik istikrarsızlık sonucu göçmenler coğrafi pozisyonu sebebiyle transit ülke konumunda olan Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine geçişin yollarını aramaktadırlar.

Küreselleşmenin etkisiyle beraber göç hareketleri artarak daha fazla ülkeyi kapsar duruma gelmiştir. Küreselleşmeyle beraber insanlar pek çok nedenle kendi yaşadıkları ülkeleri terk ederek yakın ya da uzak

başka ülkelere göç etmektedir. Böylece ülkeler göçün ortaya çıkardığı sonuçlarla mücadele yolları aramaktadır.

Ulus devletlerin problem sahası olarak gördüğü göç olgusu sonucu ortaya çıkan problemler, göçmenlerin neden olduğu problemler olarak algılandığından, söz konusu sorun toplumun güvenlik sorunu içinde değerlendirilmektedir. Böylece göç temel sorunlardan biri haline dönmektedir. Avrupa Birliği'nde göç ve serbest dolaşıma yönelik tartışmalar 1980'li yıllarda hızlanmakla beraber, 1990'lı yıllarda "Adalet ve İçişleri" konuları önem kazanmış ve uyguladığı politikaların önemli noktası haline gelmiştir. Bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin oluşumundan günümüze kadar göç süreci tarihsel olarak ele alınacaktır. Çalışmanın ilk bölümünde, Avrupa Birliği'nin göç sürecinin tarihsel gelişimi ele alınacaktır. İkinci bölümde, Avrupa Birliği'nin göç olgusu kapsamında hukuki mevzuatına değinilecektir. Son bölümde ise, Avrupa Birliği'ne yapılan yasa dışı göçün nedenleri ve göç güzergahları incelenecektir. Söz konusu süreçte, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yapılan yasa dışı göçte kilit noktada olduğuna değinilerek Avrupa Birliği'nin belirleyeceği politikalarda Türkiye'nin önemi anlaşılmalı çalışılacaktır.

## 2. GÖÇ KAVRAMI

Savaş, hastalık, ekonomik sıkıntı, siyasi ve sosyal nedenlerle, yaşadıkları yerleri terk ederek yeni bir yerleşim alanına taşınma durumuna göç denir. (Büro, 2019) Diğer bir tanıma göre ise yer değişikliğinin, bir ülkenin toplumsal yapısını ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel olarak etkileyen nüfus değişimidir. (Özer İ. , 2004, s. 11) Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) "Göç Terimleri Sözlüğüne" göre, göç ile ilgili bazı terimleri şu şekilde ifade edebiliriz.

Göç: "Kişi/kişilerin gerek devlet içinde gerekse uluslararası sınırları aşarak yer değiştirmesidir. Nedenine ya da süresine bakılmaksızın kişi/kişilerin mekan değiştirdiği nüfus hareketidir."

Göçmen: "Evrensel olarak kabul edilmiş bir 'göçmen' tanımı bulunmamakla beraber zorlayıcı dış etkilerin bulunmadığı kişilerin göç etme kararının tamamen kendi hür iradesiyle alındığı durumları içerir şeklinde anlaşılır."

Düzensiz Göçmen: "Gizli/kayıt dışı göçmen olarak da ifade edilen, yasa dışı giriş veya vize süresinin dolması nedeniyle, transit olarak kullandığı ya da hedef ülkede yasal olarak bulunmayan kişidir. Aynı zamanda ülkeye yasal yollardan giriş yapan ancak vize süresi dolan veya izinsiz olarak gerek transit gerek hedef ülkede çalışan kişileri de kapsamaktadır."

Uluslararası Göç: "Kişi/kişilerce göç olgusunun gerek geçici gerek kalıcı olarak uluslararası sınırların aşılması gerçekleştirilmesidir." Sık sık karşılaşılabilecek tanımlamaları yaptıktan sonra Avrupa Birliği'nin göç ile ilgili tarihçesine değinmek konuyu anlamamıza katkı sağlayacaktır.

## 3. AVRUPA KITASININ GÖÇ OLGUSU İLE TANIŞMA SÜRECİ

Avrupa'daki yaşam koşullarının çekici olmasıyla beraber her geçen gün daha fazla göçmen Avrupa'ya yönelmektedir. Çünkü devletlerin sahip oldukları refah düzeyleri göçün en önemli nedenleri arasındadır. Ülkelerinin refah hizmetlerinden göçmenlerin yararlanmasına karşı çıkan Avrupa halkı, refah şovenizmi yapmakta ancak bu durum refah hizmetinden faydalanmak isteyen kişilerin sayısında azalışa neden olmamaktadır. Bu durumu, Van Oorschot ile Uunk "refah - mıkknatıs etkisi" olarak nitelendirmektedir. (Alkan, 2015, s. 753)

Avrupa Kıtası, bu kıtada bulunan ülkeler tarafından uygulanan liberal göçmen politikaları ve yüksek refah düzeyi nedeniyle göçmenler için hedefteki asıl kıtadır. (Utan, "Avrupa Birliğinde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları", 2016, s. 66) Türkiye bulunduğu coğrafi konumuyla beraber çevre ülkelerde yaşanan iktisadi, siyasi ve sosyal sorunlar nedeniyle hedef ülke olmasının yanı sıra Avrupa ülkelerine giden yolda transit ülkedir. Uzun kara ve deniz sınırlarına sahip olan Türkiye'nin etrafında siyasi, sosyal ve ekonomik sıkıntı yaşayan komşusunun çok olmasından dolayı Türkiye'nin göç alanındaki potansiyeli yüksektir. (Göç Politika ve Projeleri Dairesi, 2017, s. 57)

### 3.1. Avrupa'nın Kısa Göç Tarihi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerinin ekonomilerinde yaşanan olumlu gelişmelerle beraber yoğun işgücü ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu ihtiyaçlarını az gelişmiş ülkelerden ya da kolonilerden gelen iş gücü göçüyle sağlayarak mevzuatlarında da değişiklik yoluna gitmişlerdir. 1973 yılında petrol krizinin neden olduğu ekonomik durgunlukla Avrupa'da işsizlik sorunu ortaya çıkmış ve dışarıdan gelen göç

durdurulmaya çalışılmıştır. Avrupa'nın göç etmek için cazip şartlarının olması insanlar tarafından Avrupa'ya önemli bir göç dalgası oluşturmuştur. Engellenmeye çalışılan göç dalgaları yerini farklı göç dalgalarına bırakmıştır. Gerek Bosna Savaşı gerekse yaşanan diğer savaşlar ve ekonomik krizler yüzünden ülkelerinden ayrılanlar, Avrupa'nın yolunu tutmuşlardır. (Koca, 2002, s. 98) Soğuk savaşın sona ermesiyle beraber 1990'lı yıllardan sonra uluslararası göçün uluslararası güvenlik sorununa yol açıp açmadığı araştırılarak yeni göçler engellenmeye çalışılmıştır. 1999 yılında Tampere'de devlet başkanlarının yaptığı konsey toplantısında AB'nin ortak göç ve sığınmacı politikası geliştirmesinin gerekliliği ile kaçak göçün önlenmesi yönünde tedbir alınması gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Günümüzde Avrupa yeni gelecek olan göçmenlerin gelmesine engel olmak için önlemlerini artırırken aynı zamanda ülkelerinde göçmen statüsünde bulunanların entegrasyonunu sağlamak için çaba sarf etmektedir. (Özdal, 2008, s. 96,97) Avrupa'ya işgücü ihtiyacı için yapılan antlaşmalar sonucu gelen göçmenlere "misafir işçi" denilerek geçici olduklarına dair vurgu yapılmıştır. Yaşanan petrol kriziyle beraber misafir işçi olarak adlandırılan göçmenler zamanla "yabancı" olarak adlandırılmış, 70'li yılların sonunda göçmenlerin ismi tekrar değişikliğe uğrayarak "başka (öteki)" olarak adlandırılmış ve topluma uyumları tartışılmaya başlanmıştır. Ulus devletler için göçmenlik durumu problem sahası olarak görülmekte, kalıcılıkları reddedildiği için ortaya çıkan problemler göçmenlerin neden olduğu problemler olarak algılanmakta ve bu yabancıların sorunu toplumun güvenlik sorunu içinde değerlendirilmektedir. (Tekin, 2007, s. 47,48) Avrupa Birliği ülkeleri arasında serbest dolaşımın önü açılmış ancak dış sınırlarını koruyan çalışmalar yapılarak, AB'ye yapılan düzensiz göçün en az seviyeye indirgenmesi amaçlanmıştır. (Canpolat & Ariner, 2012, s. 11) Önemli problem alanlarından birini, yasal olmayan yöntemler ile yapılan göç sonucunda ortaya çıkan kaçak göçmenler oluşturur. Son yıllarda tüm dünyada önüne geçilmeye çalışılan ana sorun, kaçak göç ve önlenmesi üzerinedir. Hoşgörü gösterilmesinin yanı sıra göçmenlere yapılan ekonomik ve toplumsal yardımlar ile sağlanan hakların çekici gelmesi ile hali hazırda var olan yasaklamalar göçün ekonomi temelli kaçak olarak yapılmasına neden olmaktadır. (Koca, 2002, s. 99)

### 3.2 Avrupa Birliği'ne Göç Hareketlerinin Gelişim Süreci

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa, kalıcı bir barış sağlama gayreti içine girmiştir. Robert Schuman, Fransa Dışişleri Bakanı, Avrupa'da barışın sürekliliğinin sağlanabilmesi için Fransa ve Almanya arasında var olan çekişmenin sonlandırılması gerektiğini ifade ederek Avrupa Devletlerinin, kömür ve çelik yapımında aldıkları kararları devretmek için bağımsız ve ulusüstü kurum oluşturmasını, bu örgütlenmenin tüm Avrupa Devletlerinin katılımına açık tutularak, ortak kömür ve çelik yapımının sağlanması amaçlanmıştır. (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019) 1951 yılında, Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda tarafından "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)" kurulmuştur. Böylece devletler, egemenliklerini kısıtlı da olsa ilk kez isteyerek ulusüstü topluluğa devretmişlerdir. (Kıraç & İlhan, 2010, s. 192,193) AKTÇ'yi kuran Paris Antlaşması'nın 69. maddesine göre üye devletlerin vatandaşları, bu topluluğa üye devletlerde çalışma hakkı elde etmişlerdir. (Paris Antlaşması 69.Md., 1951) AKÇT'ye üye altı devlet arasında, 1957'de, işgücü ile mal ve hizmetlerin rahatça hareketine ilişkin ortak pazar kurulması kararlaştırılmış, kömür ve çeliğin yanı sıra malların, işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin rahatça dolaşması, siyasi bütünlük ve ekonomik birliğin sağlanması amacıyla, Roma Antlaşması imzalanarak 1957'de, "Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)" kurulmuştur. AET'yi kuran "Roma Antlaşması"nın 48. Maddesinde "....., üye devletler işçileri arasında istihdam, ücret ve diğer çalışma koşulları konusunda, uyrukluk esasına dayalı her tür ayrımcılığın kaldırılmasını gerektirir." şeklinde belirtilmesi belirli şartlarda serbest dolaşım hakkına sahip olunduğunun göstergesidir. (Roma Antlaşması 48.Md., 1957) 1980'li yıllarda Portekiz ve İspanya'nın üyelik sürecinde, Avrupa Topluluğunun buralardan gelecek işçilerle dolacağı tedirginlik yaratmış ancak buraya yapılan yatırımlar ile İspanya ve Portekiz, diğer AET ülkelerinden göç alan ülkeler konumuna gelmişlerdir. (Castles & Miller, 2008, s. 155,156) Kurucu antlaşmalarda önemli değişiklik ve revize yapılmasını sağlayan, AB'nin "üç temel direği" oluşturularak, hukuki alanda düzenleme yapan "Maastricht Antlaşması" 1993 yılının Kasım ayının başında yürürlüğe girmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu bu antlaşma ile Avrupa Birliği (AB) adını almıştır. Üç sütunlu Avrupa Birliği'nin ulusüstü bir boyuta sahip olan ilk sütununu "Avrupa Toplulukları (AKÇT, AET ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM))", ikinci sütununu "Ortak Dışişleri Güvenlik Politikası", üçüncü sütununu ise "Adalet ve İçişleri Birliği" oluşturmuştur. İkinci ve üçüncü sütunlar ulusüstü olmayıp söz konusu iş birliği hükümetler arası niteliğindedir. (Ülger, Avrupa Birliği Rehberi 2011, 2010, s. 51) Devletlerin iç güvenlik konusunda kendi hassasiyetlerinin varlığı, Adalet ve İçişlerinin ulusüstü sütunda bulunmamasının nedenlerinden biridir. Maastricht Antlaşması hazırlanırken sığınmacılar, göçmenler ve sınır ötesi suçların kontrolü gibi konular üzerinde tartışılmıştır. 1976 yılında terörizm ile mücadele

amacıyla kurulan Trevi Grubu, 1985 yılında ilk olarak Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg arasında imzalanan ve akabinde diğer ülkelerin de katılımıyla 1995 yılında ülkeler arası sınır kontrollerini kaldıran Schengen Antlaşması, 1986 yılında kurulan Göç Grubu, 1990 yılında AB ülkelerinin göçten sorumlu bakanlarının, kişilerin serbest dolaşımını temin etmek maksadıyla 15 Haziran 1990 tarihinde Dublin’de yaptığı toplantıda imzalanan, ancak uzun bir süreden sonra yürürlüğe giren Dublin Sözleşmesi ile göç ile ilgili konuların Maastricht Antlaşması’nda ele alınması sağlanarak (Dinan, Avrupa Birliği Tarihi, 2008, s. 317,318) üye devletler arasında iş birliği geliştirilmiş ve Avrupa Polis Okulu’nun (EUROPOL) kurulması kararlaştırılmıştır. (Ülger, Avrupa Birliğinin ABC’si, 2007, s. 121) Maastricht Antlaşması’ndan sonra iltica ve göç alanlarında faaliyet gösterecek Göç Özel Grubu (Ad Hoc Group on Immigration) oluşturulmuştur. (Ülger, Avrupa Birliği Ansiklopedisi, 2003, s. 88) Adalet ve İçişleri İş Birliği sütununda incelenen üçüncü ülkenin vatandaşlarına uygulanan göç politikalarını üçe ayırabiliriz;

1. Üçüncü ülke vatandaşlarının AB ülkelerine girişi ve bu ülkelerde dolaşmaları, vb. konularla ilgilidir.
2. AB üyesi ülkelere daha önce gelip burada ikamet eden ve evlilik, aile bütünlüğünün sağlanması, çalışma izninin alınması, vb. konularla ilgilidir.
3. Sonucusu ile Birlik dışındaki ülke vatandaşlarından Birlik ülkelerine yasal olmayan yollardan göç edenlerin engellemesi amaçlanmaktadır. (Dinan, Avrupa Birliği Ansiklopedisi (1.Cilt), 2005, s. 35)

28-29 Haziran 1991 tarihinde “Lüksemburg Zirvesi”nde ortaya atılarak, sınırlı düzeyde çalışmaya başlayan “Avrupa Polis Örgütü (EUROPOL)”, AB ülkeleri arasında bilgi akışını sağlamak amacıyla hareket etmiştir. Zamanla faaliyet alanlarına diğer suç alanlarını da ekleyerek kurucu sözleşme ile beraber kurumsal bir yapı kazanmıştır. (Kedikli, 2006, s. 58) Üye devletler arasından bilgi ve istihbarat toplayıp analiz ederek üye devletlerdeki soruşturmalara yardımcı olan EUROPOL’ün yasa dışı göç, uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, siber suçlar, terörizm, kara para aklama, dolandırıcılık gibi suçlar yetki ve faaliyet alanındadır. (Ovalı, 2006, s. 90)

Amsterdam Antlaşması yapılmadan önce Avrupa Birliği’nin uyguladığı yasa dışı göç politikasını; kontrol mekanizmasını artıran düzenlemeler, geri kabul için diğer ülkeler ile kurulan ilişkiler, diğer politikaları ilgilendiren bilgiler için karşılıklı bilgi akışı ve sınır dışı etmeye yardımcı düzenlemeler şeklinde 4 başlık altında toplayabiliriz. (Bozkurt, Özcan, & Köktaş, 2011, s. 340) AB Devletleri’nin göç alanında iş birliği yapılmasına yönelik ortak görüşte olmalarına rağmen 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşmasına kadar uygulayabilecekleri ortak bir göç politikası yoktu. (Boswell, 2002, s. 2) Amsterdam Antlaşması ile sığınma, göç, vize, serbest dolaşım ile ilgili politikalar düzenlenmiş; Avrupa Konseyi tarafından iltica ve göçe yönelik politikalar konusunda alınacak tedbirler detaylı olarak belirlenmiş; AB üyesi olmayan diğer ülke vatandaşlarının AB sınırlarına girişi, ikametleri, AB üyesi ülkelere yasa dışı girişler ve bu kişilerin geri gönderilmesi konuları düzenlenmiştir. (Özdal, 2008, s. 95) Üye devletlerin göç konusunda sahip olduğu haklarını birliğe devretmek istememeleri AB’de ortak göç politikasının oluşturulmasına engel olduğundan devletlerin uyguladığı yasaklayıcı ve geçici tedbirler yeterli olmamıştır. (Boswell, 2002, s. 2) 2003 yılının Şubat ayı başında yürürlüğe giren “Nice Antlaşması” ile Avrupa Parlamentosu’na Amsterdam Antlaşmasında verilmiş olan yetkiler artırılarak AB’nin hedefleri arasında adalet ve güvenlik alanı oluşturulması sayılmış ve üye devletler tarafından bu amacın desteklenmesi istenmiştir. (Ülger, Avrupa Birliğinin ABC’si, 2007, s. 122,123)

1 Aralık 2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren ve yeni bir antlaşma olmayan “Lizbon Antlaşması” ile AB’nin işleyişinin etkinliğinin sağlanması hedeflenmiştir. AB’nin 21. yüzyıl için “reform edilerek” gereken kurumsal reformların gerçekleştirilmesi ve yeni bir hukuki temel oluşturulması amaçlanmış olup hukuksal olarak “Avrupa Birliği Antlaşması (ABA)” ve “Avrupa Topluluğu’nu kuran Antlaşmayı (ATA)” değiştiren hükümler bulunmaktadır. Avrupa Topluluğu’nu kuran antlaşmanın adını "Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma" olarak değiştirdiğinden dolayı “Lizbon Antlaşması”, “Avrupa Birliği Reform Antlaşması” olarak da adlandırılır. (Güneş, 2008, s. 739-742) Bu antlaşma ile üç sütunlu olan AB’nin yapısı kaldırılarak iki sütunlu yapı oluşturulmuştur. Hükümetler arası nitelikte sayılan ve üçüncü sütunu oluşturan adalet ve içişleri konuları, ulusüstü boyuta aktarılarak güvenlik, adalet ve özgürlük alanları AB’nin kendi hukuki yetki alanına dâhil edilmiştir.

Göç ve sığınmaya yönelik “Avrupa Birliği’nin İşleyişine İlişkin Antlaşma”da yapılan düzenlemeler “Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı” içinde yer almaktadır ve bu alanlarda oy birliği ile alınan kararlar yerini bazı istisnalar dışında nitelikli çoğunluk ilkesi çerçevesinde alınan kararlara bırakmıştır. (Özer Y. , 2011, s. 125)

“Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”ya göre kitlesel göç yaşanması durumunda göçmenlere yönelik ortak bir geçici koruma sistemi oluşturulması konusunda mutabık olunmuştur. ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 78/2, 2011, s. 27) Aynı maddenin devamında ani göç akını sonucu acil durumla karşı karşıya kalınması halinde Komisyonun önerisi üzerine Konseyin geçici tedbirler alabileceği belirtilerek düzenlemelere gidilmiştir. ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 78/3, 2011, s. 27,28)

Söz konusu Antlaşmanın 79/1. Maddesi: “Birlik, her aşamada, göç hareketlerinin etkin yönetimini, üye devletlerde yasalara uygun olarak ikamet eden üçüncü ülke uyruklarına adil muamelede bulunulmasını ve yasa dışı göçün ve insan ticaretinin önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi için daha sıkı tedbirler alınmasını sağlamak amacıyla, ortak bir göç politikası geliştirir.” ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 79/1, 2011, s. 28)

-2. fıkrasında; 1. fıkradaki amaçlara yönelik, Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından, kabul edilecek tedbirler belirtilmektedir:

- Sebebi ne olursa olsun üye ülkelere her türlü giriş, ikamet şartları ve ikamet izinlerinin verilmesine yönelik standartlar,
- Birliğe üye devletlerde ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının haklarının neler olacağına belirlenmesi,
- Ülkede kalışları yasal olmayan kişilere yönelik olarak yasa dışı göç, izinsiz olarak ikamet etme, sınır dışı edilme işlemleri,
- İnsan ticaretini önlemeye yönelik mücadele. ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 79/2, 2011, s. 28)

-3. fıkrasında Geri Kabul Anlaşmaları ile ilgili bilgiler yer almış olup: “Birliğe üye devletlerin herhangi birinin topraklarında yasal olmayan yollardan bulunan diğer ülke vatandaşlarının geldikleri ülkeye ya da kendi ülkelerine geri kabul edilmeleri için üçüncü ülkelerle anlaşmalar yapabilir.” ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 79/3, 2011, s. 28)

-4. fıkrasında Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından, “Birliğe üye devletlerin topraklarında yasal yollardan bulunan diğer ülke vatandaşlarının uyumunu sağlamak amacıyla tedbirler alınabileceği,” ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 79/4, 2011, s. 28) 5. fıkrasında ise “Birliğe üye devletlerin kendi topraklarına çalışmak amacıyla gelen diğer ülke vatandaşlarının ülkede kabul sayısını belirleme hakkına zarar getirmeyeceği hüküm altına alınmıştır.” ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 79/5, 2011, s. 28)

Aynı antlaşmanın 80. maddesinde göç ile ilgili son hükümler bulunmakta ve “Bu bölüm kapsamındaki birlik politikaları ve bu politikaların uygulanması, mali etkileri de dahil olmak üzere, üye devletler arasında dayanışma ve sorumluluğun adil paylaşımı ilkesine tabidir. Bu bölüm uyarınca kabul edilen Birlik tasarrufları, gerektiğinde bu ilkenin uygulanmasına yönelik uygun tedbirleri de içerir.” hükmü mevcuttur. ("Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma", Madde 80, 2011, s. 28)

Avrupa Birliği'nin kurumu olan Eurojust, 28 Şubat 2002 tarihinde Konseyin verdiği kararla geçici statüsü ortadan kaldırılıp kalıcı hale gelmiştir. “Avrupa Adli Yargı Ağı” ile aynı amaçla kurulmuştur. Yetkileri farklı olmakla beraber tüzel kişiliği vardır. (Dış İlişkiler ve AB Gn.Md.lüğü, 2019) Lizbon Antlaşması'yla üye ülkeler arasında yargısal alanda iş birliği amaçlayan kurum olan Eurojust ile Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL)'un yetkileri genişletilmiş, “Avrupa Komisyonu”nun, “Avrupa Parlamentosu”nun ve “Avrupa Birliği Adalet Divanı”nın özgürlük, güvenlik ve adalet sürecinde politika oluşturma aşamasında yetkileri artırılmıştır. (Bozkurt, Özcan, & Köktaş, 2011, s. 362) Bu noktada Avrupa'nın göçle ilgili tarihsel sürecini inceledikten sonra Avrupa Birliği'nin göçle ilgili hukuki mevzuatına değinmek yerinde olacaktır.

#### 4. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇLE İLGİLİ HUKUKİ MEVZUATI

AB ülkelerinin, göç olgusuna ilişkin politikalarının şekillenmesinde, göçmenlerin ülkede yaşadıkları süre, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri, Avrupa halkı ile olan kültürel benzerlikleri veya farklılıkları önemli noktalardır. (Castles & Miller, 1998, s. 244,245)

Avrupa Birliği ülkelerinin sahip olduğu yüksek refah seviyesi, az gelişmiş ülkeler için mıknatıs etkisi göstermektedir. Bu nedenle göç olgusu Avrupa Birliği için önemli bir faktördür. Ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, siyasi belirsizlikler, savaş gibi durumlar sonucunda yasa dışı göç faaliyetlerinin azalmak yerine artacağı varsayılmaktadır. Avrupa Birliği bu nedenle yasa dışı göç ve ortaya çıkan sorunlara ilişkin hem ulusal hem de uluslararası alanda çözüm önerileri sunarken göç olgusuna daha fazla eğilmektedir. (Ultan, Ege Denizi'nde Yasa Dışı Göç Hareketlerini Önleme Çabaları ve Frontex Örneği, 2020, s. 1549-1550)

AB devletlerini uluslararası hukuk açısından bağlayan ilk uluslararası sözleşme olan 1954 tarihli "Cenevre Sözleşmesi" ile mültecinin tanımı yapılmış, hakları ile ödevleri belirlenmiş ve mültecilerin geri gönderilmemesi ilkesi (non-refoulement) kabul edilmiştir. (UNHCR B. M., 2009)

Kendi iç hukukunu taraf olduğu "1951 Cenevre Sözleşmesi" ve "1967 Protokolü"ne göre düzenleyen "Dublin Sözleşmesi" (Dublin I), "Schengen Sözleşmesi"nden sonra AB'ye üye ülkeler arasında ortak göç ve iltica politikası ortaya koyulması amacıyla yapılan en ciddi adımdır. (Özgen, 2010, s. 56) Bununla beraber AB'nin mülteciler ile ilgili politikalarını belirlemesine dayanak oluşturan ilk temel metin olarak görülen "Dublin Yönetmeliği" ile "EURODAC Yönetmeliği"dir. Genel olarak "Dublin Sistemi" olarak adlandırılmaktadır. 1997 yılında Avrupa Topluluğuna (AT) üye 12 devlet tarafından imzalanarak yürürlüğe giren bu yönetmelikte, bir üçüncü ülke vatandaşının üye devletlerden birinde yapmış olduğu sığınma başvurusunun hangi üye devlet tarafından inceleneceğine dair kriterler ortaya konmuştur. Akabinde 2003 yılının mart ayında "Dublin II" adlı yeni bir yönetmelik çıkmıştır. "Dublin II Yönetmeliği" sığınmacıların farklı AB ülkelerinde sığınma başvurusunda bulunmalarının önüne geçilmek istenmiştir. Sığınmacıların AB üyesi ülkelerde yaptıkları başvuruların yalnız bir devlet tarafından incelenmesi, "Dublin II Yönetmeliği"ndeki en önemli kuraldır. 26 Haziran 2013 tarihinde "Dublin III Yönetmeliği"nin çıkması ile AB ülkelerine sığınma başvurusu yapmak zorlaştırılmıştır. (Bayraklı & Keskin, 2015, s. 12)

2003 yılında Selanik'te gerçekleştirilen zirvede AB Komisyonunda sınır yönetiminde "Dış Sınırlarda Operasyonel İş Birliğinin Yönetilmesine Yönelik Avrupa Ajansı"nın (FRONTEX) kurulması için teklifte bulunulmuştur. (Akman & Kılınç, 2010, s. 13,14) 2010 yılının Mayıs ayının 19'unda teşkil edilen "Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO)" ile 3 Ekim 2005 tarihinde hizmete giren FRONTEX, mültecilerle ilgili uygulamaları koordine ederek düzenleyen iki kuruluştur. İltica konularında üye ülkelere destek amaçlı ortak bir Avrupa sığınma sistemini oluşturmaya yönelik destek veren EASO ile AB sınırlarının korunmasında üye devletlerin koordinasyonunu sağlayan FRONTEX'den başka Dublin Sistemi'nin içinde sistemin etkin bir şekilde işlemesi amacıyla çalışan 14 yaşının üstünde olan sığınmacıların parmak izlerinin bilgisayar ortamına aktarılarak AB üyesi ülkelerde bilgi akışını sağlayan EURODAC adı verilen bir veri bankası bulunmaktadır. 2003 yılının Ocak ayını itibariyle uygulamaya geçen EURODAC'a, AB üyesi ülkeler dışında İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç katılmıştır. (Bayraklı & Keskin, 2015, s. 12) AB üyesi ülkelerin dış sınırlarının entegre yönetimi düzenleyerek dış sınırların yönetimine ilişkin alınması gereken topluluğa ait önlemlerin uygulanmasını geliştirmek amacıyla çalışan FRONTEX'in amacı; (Pers, 2007, s. 142-145) AB ülkelerinin dış sınırlarının kontrolü ve gözetilmesi ile ilgili araştırmalar yaparak, ortak geri dönüş operasyonlarında AB üyesi devletlerin ihtiyacı olan desteği ve yardımı sağlamak olarak ifade edilebilir. (Akman & Kılınç, 2010, s. 13,14)

"Avrupa Birliği Antlaşması (ABA)" ile "Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA)", bütün AB ülkeleri tarafından kabul edilmiştir. Tüm bu antlaşmalar "AB Yasaları" olarak; bunların dışında kalan AB'nin tüzükleri, yönetmelikleri ve kararları ise "İkincil AB Mevzuatı" olarak anılmaktadırlar. (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, 2014, s. 17-21)

AB'nin temel unsurlarından biri insanların serbest dolaşımıdır. 15 Ekim 1968 tarihli 1612/68 sayılı ilk tüzüğün devreye girmesi ile işçilerin serbest dolaşımına yönelik kısıtlamalar ortadan kaldırılmıştır. (Demiray, 2014, s. 17) "Amsterdam Antlaşması"nın yürürlüğe girmesi amacıyla AB Konseyi'nin 1999 yılının Ekim ayında Finlandiya'nın Tampere kentinde toplanması sonucu yaptıkları zirvede aldıkları kararların üçüncü maddesinde "...Birliğin, bir yandan sığınma ve göç konularında ortak politikalar

belirlerken bir yandan da yasa dışı göçü durdurmak ve yasa dışı göçü organize edenlerle ve ilgili uluslararası suçları işleyenlerle mücadele etmek için dış sınırlarını tutarlı bir şekilde kontrol etme gereğini de göz ardı etmemesini gerektirmektedir.” şeklinde belirtilmektedir. (Eker, 2008, s. 414) Tampere Zirvesi ile Avrupa Birliği’nde özgürlük, güvenlik ve adalet alanlarında düzenlemeler yapılarak, sığınma/göç konularında menşei ve transit ülkelerle iş birliği yapılması hususunda anlaşmaya varılmıştır. 2003 yılında gerçekleştirilen “Lahey Zirvesi” sonrasında menşei ve transit ülkelerin sığınma sistemlerinin geliştirilmesi, üçüncü ülkeler ile iş birliğinin güçlendirilmesi, yasa dışı göçle mücadele ve sınır güvenliğinin temini çerçevesinde çalışmaların artırılmasına yönelik planlama yapılmıştır. (Güleç, 2015, s. 86,87)

Avrupa Birliği üyesi ülkeler göç konusunda iş birliği yapmak zorunda kalabilmektedir. Çünkü bazı üye ülkeler ekonomik temelli olarak gerek işgücü talebine cevap vermek gerekse ucuz işgücü sağlamak amacıyla göçmenleri ülkelere kabul etmeye devam etmektedir. Ancak bu durum Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasındaki rekabeti olumsuz etkilemektedir. (Koser & Lutz, 1998, s. 185)

Çıkış noktası Almanya ile Fransa arasında imzalanan Saarbrücken Antlaşması’na dayanan ve 1985 yılında imzalanan “Schengen Antlaşması” ile (Ülger, Avrupa Birliği Rehberi 2011, 2010, s. 141) taraf ülkeler kendi aralarında bulunan ortak sınırlarda yapılan kontrollerin aşamalı olarak kaldırılmasını, ülke vatandaşları ile üçüncü ülke vatandaşlarının kendi sınırlarından geçişlerini düzenlemiştir. (Köktaş, 2000, s. 138,139)

1995’ten itibaren yürürlüğe giren “Schengen Uygulama Sözleşmesi” dış sınırlarda ortak vizenin kullanılması, gümrük ve adalet alanlarında iş birliğinin güçlenmesi gibi ek önlemleri kapsamaktadır. (İKV Avrupa Birliği Kavramları Sözlüğü, 2019)

Başta beş AB üyesi ülke tarafından imzalanan “Schengen Antlaşması”, müteakip yıllarda AB üyelerinin büyük bir kısmı ve AB üyesi olmayan bazı ülkeler tarafından da kabul edilmiştir. Hep birlikte Schengen Bölgesi’ni oluşturarak, pasaport kontrolüne girmeden bir Schengen ülkeleri arasında serbestçe seyahat etmeye başlamışlardır.

Schengen Bölgesi; 22 AB üyesi ülke ile AB üyesi olmayan 4 ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkeler şunlardır: “Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre” (AB Türkiye Delegasyonu, Schengen Bölgesi, 2019)

Üçüncü ülke vatandaşlarının bu sistemden faydalanması için yasal bir şekilde Schengen Üyesi ülkelere giriş yapması, yeterli ve tek şarttır. İrlanda ve İngiltere, Schengen Müktesebatı’nı kısmen kabul ederek kolluk kuvvetleri ile “Schengen Bilgi Sistemi” ve adalet konularında iş birliği yapmaktadırlar. Schengen Bölgesini; “İngiltere, İrlanda, Kıbrıs Rum Kesimi, Hırvatistan, Romanya ve Bulgaristan” haricindeki AB ülkeleri ve AB’ne üye olmayan “Norveç, İzlanda, İsviçre ve Liechtenstein” oluşturmaktadır. (Migration and Home Affairs, 2019)

Schengen Müktesebatı, “Schengen Antlaşması, Schengen Uygulama sözleşmesi ile Schengen Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen deklarasyonlardan” oluşur. Bu müktesebat Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki sınırları kaldırmakla beraber Schengen ülkelerinin diğer ülkelerin sınırlarında yaptığı kontrolü de arttırmıştır. (Tekin, 2007, s. 51) Schengen Müktesebatı ile Schengen üyesi ülke vatandaşlarının sınırdan kontrol yapılmadan başka ülkelere geçişlerinin sağlanması, Schengen vizesi bulunan diğer ülke vatandaşlarının vize süresinde sınır kontrolüne takılmadan ülkeler arasında dolaşması ve Schengen üyesi ülkelere ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının kendi pasaportları ile altı (6) aylık süre içerisinde 90 günü geçmemek üzere diğer ülkelerde kalmalarına izin verilmesi belirlenen hedeflerdir. (Özgür, 2012, s. 74)

Schengen sistemi ilk uygulanmaya başladığında etkin bir sınır yönetimi için mevcut düzenleme ve kaynaklar yetersiz olduğundan serbest dolaşım hakkıyla baş etme konusunda başarısız olunmuştur. Dış sınırlardan geçişler ve vizenin uygulanma kuralları gibi bazı konuların üçüncü sütundan birinci sütuna geçişini sağlayan “Amsterdam Antlaşması”, “Schengen Müktesebatını” AB’nin yasal çerçevesine dâhil etmiştir. (Bozkurt, Özcan, & Köktaş, 2011, s. 319) AB’nin yasal çerçevesine dâhil edilen “Schengen Müktesebatı” ile AB üyesi ülkelerde iç güvenlik alanında kurumsal gelişme sağlanmış olup göç, sığınma gibi politikalar topluluğun bünyesine alınmıştır. (Özcan, Laçiner, & Bal, 2004, s. 147) “Schengen

Antlaşması” ile antlaşma kapsamındaki vatandaşların dolaşım özgürlüğü artarken üçüncü ülke vatandaşları için Avrupa’ya giriş şartları zorlaşmıştır. (Ovalı, 2006, s. 88,89)

Yasal ve yasa dışı göçmenler şeklinde yapılan sınıflandırma AB’nin göçmen politikasında belirleyici bir role sahiptir. Yasa dışı göç ile yapılacak olan düzenlemeler devam ettirilebilir bir göç politikası sağlayabilir. AB’nin yasal olmayan yoldan AB ülkelerine göç edenler ile ilgili politikası; göçmenlere yönelik insan hakları ihlaline yol açmadan kendi ülkelerine geri gönderilmesi ile menşei ve transit ülkeleri ile iş birliği yapılması üzerinedir. (Baydarol & Turan, 2014, s. 19)

AB’ye göçmenlerin işgücü yönetimi konusunda yeni bir bakış açısı kazandıran “Lizbon Antlaşması”; AB üyelerinin kabul edeceği ortak göç politikalarıyla, üye devletlerin sadece güvenlik ile bağlantılı olarak ortaya çıkan sorunlarına çözüm arayışı içinde kalmayıp; eş zamanlı olarak göç akınlarını yöneterek göçmenlere hakkaniyetli davranmakla sorumlu olduğunu belirtmiştir. Göçle bağlantılı konularda ortak karar alınmasıyla beraber Konsey tarafından nitelikli çoğunlukla alınan kararlarda Parlamento, ortak yasama organı rolündedir. (Pascouau, 2013, s. 2) 2010 yılında kabul edilen “Stockholm Programı”nda, terörist kaynaklı tehditlerin halen var olduğu belirtilmiştir. AB Konseyi tarafından terörizmle mücadele konusunda alınacak önlemlerin, kişilerin temel hak ve özgürlüklerine uygun olarak belirlenmesi üzerinde durulmuştur. (European Council, 2010, s. 84,85)

AB’nin, 1958’de yürürlüğe giren “Roma Antlaşması”ndan itibaren artarda yapılan düzeltme antlaşmaları ile göç ve göçe yönelik hususlarda yetki alanı genişletilmiştir. “Amsterdam Antlaşması”, AB’ye vizeler ve iadeler, sınırlar, göç ve sığınma konularında yeni bir yetki alanı sağlamıştır. Bu süreç, üçüncü ülke vatandaşlarının uyumu açısından AB’ye farklı bir yetki alanı oluşturan “Lizbon Antlaşması” ile zirveye çıkmıştır. (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, 2014, s. 20)

- ✓ “Schengen Müktesebatının uygulanmasına yönelik olarak daimi komite kuran 7 Ekim 2013 tarihli Konsey Tüzüğü”,
- ✓ “22 Ekim 2013 tarihli Eurosur Tüzüğü”,
- ✓ “İkinci Kuşak Schengen Bilgi Sistemine ilişkin (SIS II) 20 Aralık 2006 tarihli SIS II Tüzüğü ve 12 Haziran 2007 tarihli SIS II Kararı”,
- ✓ “15 Mart 2006 tarihli Schengen Sınırları Kanunu”,
- ✓ “18 Haziran 2009 tarihli İşverenlere Yönelik Yaptırımlar Direktifi”,
- ✓ “16 Aralık 2008 tarihli Geri Dönüş Direktifi”,
- ✓ “Kişilerin iki veya daha fazla üye devletin topraklarından çıkarılması kararlarına ilişkin 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Kararı”,
- ✓ “Birlik ülkelerine izinsiz giriş, geçiş ve ikamet etmeyi kolaylaştırmayı tanımlayan 28 Kasım 2002 tarihli Kolaylaştırma Direktifi”,
- ✓ “Üçüncü ülke vatandaşlarının ikamet izinlerine yönelik tek çeşit format belirleyen 13 Haziran 2002 tarihli İkamet İzni Formatı Tüzüğü”,
- ✓ “Kişilere eşit muamele ilkesini uygulayan 29 Haziran 2000 tarihli Konsey Direktifi”, AB’nin hukuksal alanda yaptığı düzenlemelerden birkaçıdır. (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, 2014, s. 252-257) Ülkeler tarafından uygulanan göç politikaları yine ülkelerin kültürel, ekonomik ve siyasi yapılarından dolayı değişiklik göstermektedir. Bu noktada Avrupa Birliği’ne yapılan yasa dışı göçün nedenleri ve göç güzergahlarına değinebiliriz.

## 5. AVRUPA BİRLİĞİ’NE YAPILAN YASA DIŞI GÖÇÜN NEDENLERİ VE GÖÇ GÜZERGAHLARI

Türkiye’nin etrafında yer alan ülkelerde meydana gelen uluslararası gelişmeler Türkiye’nin göç olgusu ile karşı karşıya kalmasında önemli etkindir. (Biehl, 2012, s. 77) Türkiye; “Afganistan, Suriye, Irak, İran ve Pakistan” gibi ülkelerden gelen düzensiz göçmenler için transit ülke olarak da bilinirken eski Sovyet Bloğu ülkelerinden gelen düzensiz göçmenler için hedef ülkedir. Aynı zamanda kaçak göçmenler için miktatsız haline gelmiştir. (Kirişçi, "Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration", 2003) Avrupa ülkelerinin sosyal ve ekonomik olarak daha ilerde olması o ülkeleri başlıca çekim alanı haline getirirken



Türkiye gibi Avrupa'yla komşu olan diğer ülkeler ise hem hedef hem de geçiş ülkeleri olarak düzensiz göç akımlarının etkisi altındadır. (İçduygu & Aksel, 2012, s. 7)

Yüzyıllarca göç veren konumundaki Avrupa toprakları İkinci Dünya Savaşı sonrasında, göç almaya başlamış bu durum gün geçtikçe artmaya devam etmiştir. 1960'lardan itibaren doğum-ölüm oranları arasındaki fark giderek azalsa da doğal nüfus artışı yaşanmıştır. 1990'lardan itibaren AB'nin nüfus artışı, birliğe gelen ve giden göçler arasındaki net fark oluşturmuş, AB'ye yasal yollardan göç edenler, birliğin demografik yapısının büyümesinin ana nedeni sayılmıştır. (Samur, 2008, s. 6) Herhangi bir şekilde AB ülkelerine kaçak yollarla göç eden yasa dışı göçmenlerin yanı sıra fuhuş sektöründe çalışmak amacıyla Kuzey ve Batı Avrupa ülkelerine gelen/getirilen kadın ve çocuklar olmuştur. Sosyalist bloğun çökmesinden sonra Kuzey ve Batı Avrupa ülkelerine çok sayıda kişi seks işçisi olarak gitmiştir. (Lehti, 2003, s. 39)

Uluslararası göç akış hızına bağlı olarak uluslararası ticaret ve sermayenin hareketliliğinin hızı da artmıştır. I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönem, ekonomistler tarafından küreselleşmenin ilk dalgası olarak nitelendirilmiştir. Uluslararası ticaret bu dönemde canlanmıştır. Ulaşımın kolaylaşması ve ucuzlaması, iletişimin gelişmesi ve ücretlerinin düşmesi eğilimine bağlı olarak uluslararası göçün de artış gösterdiği görülmektedir. (Solimano, 2001, s. 4)

Kapitalizmin dünya çapındaki egemenliğinin üst sıralarda yer alması göçün 20. yüzyıldaki başlıca nedenlerinin arasındadır. İkinci Dünya Savaşı'na katılan ülkelerin ekonomilerinin bozulması dünya piyasaları ile rekabet edememesi dolayısıyla yaşadıkları yerlerde hayatın zorlaşması ve kapitalist ülkelerin işgücü talebinde bulunmaları işgücü göçünün yaşanmasının nedenleridir. Kitlemel ve kişisel göçler küreselleşme dalgalarıyla beraber giderek artmaya başlamıştır. (Toksöz, 2006, s. 11) 20. yüzyılda meydana gelen savaş/çatışma ortamı, ekonomik çöküntü, sosyal ve siyasal nedenlerle çok sayıda insan başka ülkelere sığınmış veya göç etmiştir. (Ekşi, 2002, s. 216) İnsanlar bir yüzyıla, iki büyük dünya savaşını, 40 yıl devam eden soğuk savaş dönemini, sayılamayacak kadar çok silahlı çatışmayı sığdırmış; tüm bu yaşanan olaylar nedeniyle pek çok can kaybı olmuştur. Bu silahlı çatışmalar, asker-sivil ayrımı olmadan yapılan katliamları ve silahlanmada meydana gelen önemli gelişmeleri göstermektedir. (Önder, 2006, s. 1) Günümüzdeki savaşlar profesyonel orduların karşı karşıya gelmesinden ziyade aynı ülkedeki askerler ve siviller arasındaki veya silahlandırılmış sivil gruplar arasındaki mücadeleler şeklinde yaşanmakta olup bu durum daha uzun uzun süreli iç çatışmalar şekline dönüşmektedir. (Nygren-Krug, 2003, s. 10) Sovyetler Birliği'nin dağılması ile beraber akabinde yaşanan olaylar, Afrika'daki yoksulluk durumunun giderek artması, tüm dünyada meydana gelen bölgesel çatışmalar, savaşlar ve bu durumun akabinde ortaya çıkan sosyal, ekonomik, politik değişimler nedeniyle Avrupa'ya yönelen göç olgusu artmış, Avrupa Devletlerinin ekonomilerinin güçlü olması, demokratik ortamların bulunması, geniş kapsamlı güvenlik politikalarının bulunması ve iş gücüne duyulan ihtiyaç nedeniyle göçmenler açısından Avrupa cazip hale gelmiştir. (Mutlu, 2003, s. 195) Hatta 2001 yılının Şubat ayında Türkiye'nin yaşadığı mali ve ekonomik kriz, göç baskılarını Türkiye'nin dışına Avrupa istikametinde arttırmıştır. (Kirişçi, "Justice and Home Affairs, Issues in Turkish-EU Relations", 2002, s. 2) Türkiye, Avrupa'ya karşı kaçak göçmen akışının kaynağı olmuştur. 2000 yılında yakalananlar arasında Türk vatandaşlarının da bulunduğunu belirtilmiştir. (Kirişçi, "Justice and Home Affairs, Issues in Turkish-EU Relations", 2002, s. 19)

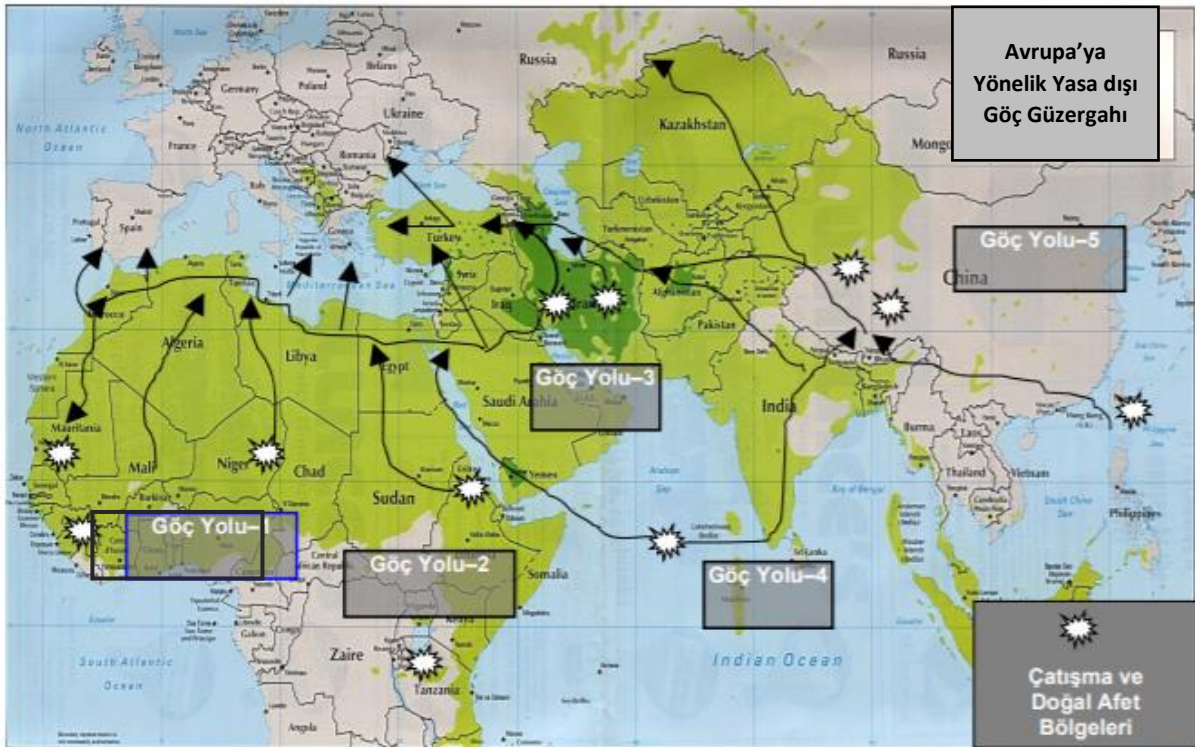
Avrupa Birliği'nin uyguladığı göçmen karşıtı politikalar, Suriye göçüyle birlikte çok daha güvenlikçi bir yaklaşıma dönüşmüş bunun sonucu sertleşen sınır politikaları daha da sertleşmiş ve göçmenler illegal yollardan Avrupa'ya ulaşmaya başlamıştır. Göçlerin zaman içinde sebep olduğu sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel etkiler nedeniyle göç konusunda sorunlar yaşayan Avrupa Birliği yeni düzenlemelere gitmektedir. (UNHCR, 2018)

Tüm ülkelerde yasa dışı göç kara, deniz ve hava yolu ile yapılmaktadır. Göçmen kaçakçıları; insanların yasa dışı olarak sınırları aşmalarını sağlamaktadır. Karayoluyla yasa dışı giriş; sınır kapılarının dışında kalıp ülkenin fiziki şartları sebebiyle kontrolün zor olduğu yerlerden yaya veya binek hayvanlar aracılığı ile sınırın geçilmesidir. Karayolu ile göçmen kaçakçılığında kullanılan yaygın yöntem, kamyon, otobüs ve benzeri kitle ulaşım araçlarıdır. Göçmenlerin açıkta bulunan büyük yük gemilerine, küçük teknelerle taşınır ve hedef ülke açıklarında yine teknelerle kıyılara taşındığı yöntem deniz yoluyla gerçekleştirilen yasa dışı göç kapsamındadır. Göçmenler yakın kıyılardan yüzerek hedeflerindeki ülkeye küçük botlarla gitmeye çalışmaktadır. Hudut kapılarından ve hava yolundan sahte belgelerle yasa dışı bir şekilde sınırın aşılması, deniz yolu ile gerçekleştirilen yasa dışı göçe göre maliyet ve yakalanma ihtimali açısından daha risklidir. Hava yolu ile yasa dışı göç sahte ya da değiştirilmiş belgelerle gerçekleştirilmektedir. Havayolu sınır

kontrollerinde sahte belgeli seyahatlerle ilgili polisin yakalama oranı kara ve deniz yollarına göre daha yüksek bir olasılıktır. (Sayın, 2017, s. 19,20)

- ✓ Hava yolu ile vize uygulamayan ülkelere yasal olarak giriş yapıp sonradan bulduğu sahte pasaport ve evraklar ile Avrupa'ya geçiş yapılması,
- ✓ Tır gibi büyük araçların gizli bölmelerinde saklanıp giriş çıkış yapılması,
- ✓ Yürüyerek veya hayvan sırtında sınırın geçilmesi,
- ✓ Yüzerek ya da botla sınırın geçilmesi,
- ✓ Ülke çıkışında kullanılan yasak belgeyi sınırı geçtikten sonra posta ile başka birinin kullanması için göndermek,
- ✓ Farklı niyetlerle oluşturulan şirketler aracılığıyla vize ve ikamet izni almak,
- ✓ Seyahat etmeye elverişsiz ve güvenli olmayan tekne ve sallarla yasa dışı giriş ve çıkış yapmak, yasa dışı göçmenlerin sınırdan izinsiz geçişinde izlediği yollar arasındadır. (Arslan & Ağaoğlu, 2004, s. 299,300)

Hindistan, Afganistan, Pakistan gibi Asya kökenli göçmenler, Avrupa ülkelerine ulaşmak için, İran ve Kafkaslar üzerinden Ukrayna ve eski Doğu Bloğu ülkelerini; Hazar Denizi'nin kuzeyinden Rusya ve Polonya'yı; İran ve Türkiye üzerinden ise Balkan ülkelerini transit ülke olarak kullanmaktadırlar. Pakistan, Afganistan, İran ve Iraklı göçmenler aynı zamanda Suriye ve Lübnan üzerinden deniz yolu ile Güney Kıbrıs Rum kesimine geçerek hedeflerindeki Yunanistan ve İtalya'ya geçiş yapmaktadırlar. Ayrıca Asya ülkelerinden Orta ve Güney Amerika ülkeleri kullanılarak Kuzey Amerika ülkelere girilmeye çalışılmaktadır. Eski göç yolları kullanılmaya devam etmekle beraber göçmenler hedeflerine ulaşmak için yeni rotalar bulmaya çalışmaktadır. Bu sebeple göç güzergâhları sürekli olarak gelişmekte olup, kontrol tekniklerinin değişmesi, iletişim ve ulaşımı kolaylaştıran teknolojik gelişmelerin yaşanması, ülkelerdeki fırsat yapılarının çeşitliliği gibi nedenlerle şekillenmektedir. (Sayın, 2017, s. 25) Göçmenlerin hedefindeki "Avrupa'ya Yönelik Yasa dışı Göç Güzergâhları" Harita-1'de görüldüğü gibidir.



**Harita 1.** Avrupa'ya Yönelik Yasa dışı Göç Güzergâhları

II. Dünya Savaşı akabinde ortaya çıkan en geniş çaplı mülteci krizi, 2010 yılında Ortadoğu'da meydana gelen ve "Arap Baharı" şeklinde isimlendirilen olayların akabinde yaşanmıştır. İnsanlar ülkelerini geride bırakmış, toplu halde göç ederek çoğunlukla Türkiye, İspanya ve İtalya üzerinden, AB ülkelerine geçmeye çalışmışlardır. (Çelik, Şen, Usta, & vd., 2018, s. 300)

Yukarıda da bahsedildiği üzere aynı zamanda transit ülke olan Türkiye'den AB üyesi ülkelere yasa dışı göçmen akışı fazladır. Yasa dışı göçmenler hemen hemen her fırsatta Avrupa'ya geçmenin yollarını aramakta, bu konuda canlarını hiçe saymaktadır. Sınır kontrollerini her geçen gün daha fazla artıran Avrupa Birliği yasa dışı göçle mücadele kapsamında belirlediği politikaları uygularken üçüncü ülkelerle ayrıca iş birliği yoluna da gitmektedir.

## 6. AB GÖÇ POLİTİKALARI İLE GERİ KABUL ANLAŞMASI

Önemli ve öncelikli alanlardan biri olan göçe ilişkin olarak AB Komisyonu'nun gündemi, göçmenlerin hayatını kaybetmesini engellemeye yönelik alınması gereken tedbirleri belirlemektir. AB, içte ve dışta uyguladığı tüm politikalarla beraber birlik içindeki örgütler ve birlik dışındaki tüm aktörleri birleştirerek çözümler üretmektedir. Bu noktada Türkiye ile göç yönetimi üzerine yapmış olduğu iş birliği önemlidir. 29 Kasım 2015 ve 18 Mart 2016 tarihlerinde onaylanan "Ortak Eylem Planı (OEP)" ve "AB-Türkiye Bildirisi", AB ile Türkiye arasındaki iş birliğinin ana taşlarındandır. Söz konusu bildirimlerin temelini;

- ✓ Türkiye'den Yunanistan'ın adalarına giden bütün düzensiz göçmen ve sığınmacılar için yasal önlemler;
- ✓ Türkiye ile AB arasında yaşanan düzensiz göçmen geçişleri en az seviyeye indiği zaman planlanan "birebir" yeniden yerleştirme programı ile beraber Gönüllü İnsani Kabul Programı;
- ✓ Vize serbestisine yönelik belirlenen kriterlerin yerine getirilmesini müteakip Vize Serbestisi sürecinin hızlandırılması;
- ✓ Türkiye'de bulunan mültecilere planlanmış olan mali yardımın dağıtılmasının hızlandırılması;
- ✓ Katılım müzakerelerine hız verilmesi ile Suriye topraklarında insani koşulların iyileştirilmesi oluşturmaktadır. (AB Türkiye Delegasyonu, Göç Politikaları, 2019)

Avrupa Birliği'nin yasa dışı göçü önlemek amacıyla aldığı kararlarda; her bir ülkenin öncelikle kendi sınır kontrolünü sağlaması gerekmekte, düzensiz göçmenlerin Avrupa Birliği ülkelerinde sınır dışı edilmesinin birbirleriyle uyum içinde olması hedeflenmekte, Avrupa Birliği ülkelerinin dış sınırlarının korunması amacıyla alınması gereken tedbirlerin ve bu tedbirlere yönelik kullanılacak ekonomik kaynağın somut hale getirilmesi için çaba sarf edilmektedir. Avrupa Birliği'nin yasa dışı göçü önlemek amacıyla aldığı kararların arka planındaki en önemli sebep Ege Denizi'nde Yunanistan karasularında düzensiz göçmenlerin teknelerinin batması sonucu yaşanan yüzlerce trajik ölüm olayıdır. (Ultan, Ege Denizi'nde Yasa Dışı Göç Hareketlerini Önleme Çabaları ve Frontex Örneği, 2020, s. 1553)

AB Konseyi ile Türkiye'nin 2016 yılının mart ayında anlaştığı bildirim hedefi sığınmacıların illegal yollarla, elverişsiz malzemelerle geçiş yapmaya çalıştığı denizlerde hayatını kaybetmesini engellemek, insan kaçakçılarının yasa dışı yaptığı faaliyetlerin önüne geçmek, korunma talebinde bulunan kişiler için herhangi bir can kaybı yaşanmadan AB'ye göç hususunda yasal prosedürlere uygun alternatifler sunmaktır. Bu nedenle Türkiye'deki mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak için yardım fonları oluşturulmuştur. (AB Türkiye Delegasyonu, AB-Türkiye Bildirisi, 2019)

Ayrıca AB ile Türkiye arasında 2013 yılının aralık ayında Geri Kabul Anlaşması imzalanmıştır. Söz konusu anlaşmanın amacı, "Her bir tarafın diğer tarafın topraklarına giriş, topraklarında bulunma ya da ikamet etme şartlarına uymayan kişilerin" geri kabulüne ilişkin usulleri belirlemektir. Bu anlaşma ile ülkeye doğrudan giriş yapan ya da bu ülkelerde kalan kişilere ilişkin hükümler mevcuttur. (AB Türkiye Delegasyonu, Geri Kabul Anlaşması, 2019)

Gerek vatandaşların gerekse ülkelerin göçmenlere bakış açısı her ülke için farklı olduğundan, ülkeler arasında ortak göç politikası oluşturmak zorlaşmaktadır. Ülkeler, Orta Doğu ve Afrika'dan yasal yollarla gelecek göçmenler için uyguladıkları politikaları zorlaştırarak, buralardan gelecek göçmen akışını engellemeye çalışmaktadır. Ancak unutulmaması gereken nokta yasal yollardan göçmen olarak gelmek isteyenlerin yasal yollarının kapatılması, yasa dışı göçe yönelimi tetikleyecek ve artıracaktır. Artan yasa dışı göçle beraber yasa dışı göçmenler kayıt dışı ekonominin bir parçası olacaktır. (Ultan, "Avrupa Birliği'nde İstenen Göçmen Profili Analizi: Ekonomik Göçmen mi, Politik Göçmen mi?", 2017, s. 1454)

## 7. SONUÇ

Göç, neden ve sonuçları ile dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkmakla beraber aynı zamanda siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamla doğrudan ilgilidir. Bu nedenle göç olgusundan ülkelerin toplulukları, politikaları ve sistemleri de etkilenmektedir. Uluslararası göç, transit olarak kullanılan ülkeler ile hedef ülkeleri de önemli ölçüde etkilemektedir. Göç olgusu, iyi yönetilebildiği takdirde olumlu sonuçlar

doğurmakla beraber ancak o zaman hedeflenen ekonomik, sosyal ve siyasi hedeflere ulaşılabilir. Aksi takdirde göç olgusu ile karşı karşıya kalan ülkeler kamu düzeninden güvenliğine, insan hakları ihlalden suç örgütlerine kadar birçok olumsuzlukla karşı karşıya kalabilir. Göç olgusunun Avrupa'da güvenlik boyutu oldukça önemli olduğundan bu durum daha çok güvenlikçi bir yaklaşıma dönüşmüştür. Göç olgusunu engellemeye yönelik sınır politikalarının sertleşmesi ile beraber sınır kontrollerinin artması ve dikenli tellerin kullanılması göçü azaltması gerekirken göçe sebep olan etkenler değişmediği için düzensiz göç artmaya devam etmekte ve sertleşen şartlardan dolayı insanlar daha tehlikeli güzergah olan deniz yoluna zorunlu bir şekilde yönelerek denizlerde boğulmalarına sebep olmaktadır. Avrupa'ya ulaşanların zaman içerisinde sebep olduğu sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel etkiler nedeniyle Avrupa göç güzergahlarında, denizlerde ve sınırlarda kontrollerini sıkı tutmaktadır. Dünya genelinde yaşanan göç olgusu karşısında refah seviyesi yüksek ve ekonomik rahatlığın yaşandığı Avrupa'da söz konusu durum kaçınılmazdır. Ancak bu durumun olumsuz etkilerinin, Avrupa Birliği'nin çevre ülkelerle beraber belirleyeceği ortak politikalarla azaltılabileceği değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra yasal yollardan gelmeye çalışan göçmenlere tanınan hakların kısıtlanması, onları yasa dışı göçe teşvik edeceğinden bu durumun önüne geçmek amacıyla her ülkenin, belirlenmiş olan ortak politikalarla beraber, göç güzergahında kritik noktada bulunan ve çok sayıda göçmene ev sahipliği yapan Türkiye ile birebir politika belirleyip ona göre hareket etmesi gerekmektedir.

### KAYNAKÇA

- AB Türkiye Delegasyonu. (2019). *AB-Türkiye Bildirisi*. Eylül 15, 2020 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu: <https://www.avrupa.info.tr/tr/ab-turkiye-bildirisi-6894> adresinden alındı
- AB Türkiye Delegasyonu. (2019). *Göç Politikaları*. Eylül 25, 2020 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu: <https://www.avrupa.info.tr/tr/goc-politikalari-6892> adresinden alındı
- AB Türkiye Delegasyonu. (2019). *Geri Kabul Anlaşması*. Eylül 15, 2020 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu: <https://www.avrupa.info.tr/tr/geri-kabul-anlasmasi-6895> adresinden alındı
- AB Türkiye Delegasyonu. (2019). *Schengen Bölgesi*. Kasım 23, 2019 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu: <https://www.avrupa.info.tr/tr/schengen-bolgesi-602> adresinden alındı
- Akman, A., & Kılınc, İ. (2010, Haziran). AB Entegre Sınır Yönetiminin Gelişimi ve AB Sürecinde Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimine Geçiş Çalışmaları. *Türk İdare Dergisi*(467), s. 9-29. Eylül 20, 2019 tarihinde <http://www.tid.gov.tr/Makaleler/467ademakman.pdf> adresinden alındı
- Alkan, U. (2015). Avrupa'da Refah Devleti ve Göç İlişkisi: Refah Şovenizmi Örneği. *Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 70(3), s. 751-768. Ekim 04, 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/38589> adresinden alındı
- Arslan, Ç., & Ağaoğlu, B. A. (2004). *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*. Ankara: Asil Yayınları.
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2019). *Avrupa Birliğinin Tarihçesi*. Ekim 15, 2019 tarihinde TC Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı: [https://ab.gov.tr/\\_105.html](https://ab.gov.tr/_105.html) adresinden alındı
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı. (2014). *Sığınma, Sınırlar ve Göç ile ilgili Avrupa Hukuku El Kitabı*. Lüksemburg: Avrupa Birliği Resmî Yayınlar Ofisi.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 78/2. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 78/3. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 79/1. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 79/2. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 79/3. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.

- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 79/4. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 79/5. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma". (2011). Madde 80. Ankara: TC Başbakanlık AB Genel Sekreterliği.
- Büro, G. (2019, 09 26). *Göç Nedir*. 08 16, 2020 tarihinde Göçmen Büro: <https://gocmenburo.com/goc-nedir/> adresinden alındı
- Baydarol, C., & Turan, A. (2014). *Avrupa'nın İçinde Bulunduğu Sosyo-Ekonomik Kriz ve Türkiye İle İlişkiler*. İstanbul: BİLGESAM.
- Bayraklı, E., & Keskin, K. (2015). *Türkiye Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi*. İstanbul: Turkuaz Yayıncılık.
- Biehl, K. (2012). Örnek Vaka Analizi: İstanbul. A. İçduygu içinde, *Kentler ve Göç Türkiye, İtalya, İspanya* (s. 73-112). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Boswell, C. (2002, February). EU Immigration and Asylum Policy: From Tampere to Laeken and Beyond. *The Royal Institute of International Affairs (Briefing Paper Series)*(30).
- Bozkurt, E., Özcan, M., & Köktaş, A. (2011). *Avrupa Birliği Hukuku*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Canpolat, H., & Arıner, H. O. (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM).
- Castles, S., & Miller, M. J. (1998). *The Age of Migration: International Population Movements in The Modern World*. London: Macmillan.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cholewinski, R. (2000, January). The EU Acquis on Irregular Migration: Reinforcing Security at Expense of Rights. *European Journal of Migration and Law*, 2(3-4), s. 361-405.
- Çelik, M., Şen, A., Usta, H., & vd. (2018, Temmuz). AB'nin Göç/Mülteci Politikası ve Sığınmacıların Ekonomik, Sosyal ve Kamusal İletişim Sorunları: Kastamonu Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(57), s. 296-315.
- Dış İlişkiler ve AB Gn.Md.lüğü. (2019). *Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü*. Aralık 03, 2019 tarihinde Adalet Bakanlığı: [http://www.diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/uluslararası\\_isbirligi/uluslararası\\_orgutler/eurojust.html](http://www.diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/uluslararası_isbirligi/uluslararası_orgutler/eurojust.html) adresinden alındı
- Demiray, V. (2014, Mart). Avrupa Birliği'nde İşçilerin Serbest Dolaşım Hakkı ve Türk İşçilerinin Durumu. *(Avrupa Birliği Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı.
- Dinan, D. (2005). *Avrupa Birliği Ansiklopedisi (1.Cilt)*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Dinan, D. (2008). *Avrupa Birliği Tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Ekşi, A. (2002). Sığınmacı ve Göçmenlerde Psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3), s. 215-221.
- Eker, K. (2008). Türkiye'de Yasa Dışı Göç Sorunu. *(Doktora Tezi)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Ekinci, M. U. (2016). *Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyaloğu*. İstanbul: SETA Yayınları.
- European Council. (2010, May). The Stockholm Programme - An Open And Secure Europe Serving And Protecting Citizens. Brussels: Official Journal of the European Union.
- Göç Politika ve Projeleri Dairesi, A. T. (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu*. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

- Güleç, C. (2015, Temmuz 29). Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), s. 81-100.
- Güneş, A. M. (2008). Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1-2), s. 739-772.
- İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2012). *Türkiye'de Düzensiz Göç*. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Yayını.
- İKV Avrupa Birliği Kavramları Sözlüğü. (2019). *Schengen(Sözleşme ve Anlaşma)*. Eylül 30, 2019 tarihinde İktisadi Kalkınma Vakfı: [https://old.web.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas\\_harf=S&anahtar=&sayfa=&id=1257#kancasosluk1257](https://old.web.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas_harf=S&anahtar=&sayfa=&id=1257#kancasosluk1257) adresinden alındı
- Ülger, İ. K. (2003). *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*. İstanbul: AB-Türkiye İşbirliği Derneği Yayını.
- Ülger, İ. K. (2007). *Avrupa Birliğinin ABC'si*. Ankara: Sinemis Yayınları.
- Ülger, İ. K. (2010). *Avrupa Birliği Rehberi 2011*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.
- Ümit, C. (2013). *Avrupa Birliği Hukukunda Üçüncü Ülke Vatandaşları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Köktaş, A. (2000). Avrupa Birliğinde Polis ve Yargısal İşbirliği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 2(5-6), s. 135-150.
- Kıraç, S., & İlhan, B. (2010, Güz). Avrupa Birliği Oluşum Süreci ve Ortak Politikalar. *Millî Eğitim Dergisi*, 40(188), s. 191-200. Aralık 15, 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442702> adresinden alındı
- Kedikli, U. (2006). Avrupa Birliğinin Terörizm ile Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2(7), s. 54-79.
- Kirişçi, K. (2002). *"Justice and Home Affairs, Issues in Turkish-EU Relations"*. İstanbul: TESEV Publications.
- Kirişçi, K. (2003, November 01). *"Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration"*. Aralık 26, 2019 tarihinde Migration Information Source: <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id=176> adresinden alındı
- Koca, M. (2002). AB Ülkelerinde Göç, Mülteciler ve Yabancı Uyuşuklarının İstihdamı. *Türk İdare Dergisi*(436), s. 97-133.
- Koser, K., & Lutz, H. (1998). *The New Migration in Europa: Social Constructions and Social Realities*. London: Macmillan Press.
- Lehti, M. (2003). *Trafficking in Women and Children in Europe*. Helsinki: Heuni Paper. Aralık 16, 2019 tarihinde <https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/papers/6KsX2Mctz/heuni18painosta.pdf> adresinden alındı
- Migration and Home Affairs. (2019). *Schengen Area*. Eylül 30, 2019 tarihinde Migration and Home Affairs: [https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen\\_en](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en) adresinden alındı
- Mutlu, M. (2003). Yasa Dışı Göçün Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Nedenleri. *Avrasya Dosyası*, 9(2), s. 195-205.
- Nygren-Krug, H. (2003). *International Migration, Health and Human Rights*. Swiüzeland: World Health Organization (WHO).
- Ovalı, Ş. (2006). AB'nin Terörizm ile Mücadele Politikasındaki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid Saldırılarının Etkileri. *Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 5(3), s. 77-102.
- Önder, O. (2006). *BM Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Özcan, M., Laçiner, S., & Bal, İ. (2004). *Türkiyeli Avrupa*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Özdal, B. (2008). Türkiye'nin Avrupa Birliğine Üyelik Süreci Bağlamında Avrupa Birliği'nin Göç Politikası ve İstihdam Stratejisi. *"İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 10(3), s. 89-121.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.

- Özer, Y. (2011, Ocak). Avrupa Birliğinde Göç ve Sığınma Politikasının Avrupalılaştırma Süreci: Lizbon Anlaşması Sonrası Durum ve Türkiye'ye Etkileri. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), s. 107-148.
- Özgür, E. (2012). Genişleyen AB'nin Göçmen İkilemi ve Yaşlanan İşgücü. *Öneri Dergisi*, 10(38), s. 73-85.
- Özgen, A. Ö. (2010). Avrupa Birliği Göçmenlik Politikaları: Tarihsel Geçmiş ve Mevcut Durum. (*Yüksek Lisans Tezi*). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Paris Antlaşması 69.Md. (1951). 1951 tarihli Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (AKTÇ) kuran Paris Anlaşması. Ekim 27, 2019 tarihinde İktisadi Kalkınma Vakfı: <https://www.ikv.org.tr/images/files/A1-tr.pdf> adresinden alındı
- Pascouau, Y. (2013, May). *Intra-EU Mobility: The 'Second Building Block' of EU Labour Migration Policy*. European Policy Centre Issue Paper.
- Pers, S. (2007). *EU Justice and Home Affairs Law*. Oxford : Oxford University Press.
- Roma Antlaşması 48.Md. (1957). 1957 tarihli Avrupa Ekonomik Topluluğunu(AET) kuran Roma Anlaşması. Kasım 09, 2019 tarihinde İktisadi Kalkınma Vakfı: <https://www.ikv.org.tr/images/files/A2-tr.pdf> adresinden alındı
- Samur, H. (2008). Avrupa Birliği'nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), s. 1-16.
- Sayın, H. (2017). Göçmen Kaçakçılığı: Yöntemler, Yollar, Güzergâhlar. *Lectio Socialis*, 1(1), s. 16-29.
- Solimano, A. (2001). *International Migration and The Global Economic Order: an Overview*. Washington DC.: The World Bank Policy Research Working Paper.
- Şen, Y. F., & Özkorul, G. (2016, Temmuz-Aralık). Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Yeni bir Eşik: Sığınmacı Krizi Bağlamında Bir Değerlendirme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(2), s. 86-119.
- Tekin, U. (2007, Ekim). Avrupa'ya Göç ve Türkiye. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(37), s. 43-56.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ultan, M. Ö. (2016). "Avrupa Birliğinde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları". Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ultan, M. Ö. (2017, December). "Avrupa Birliği'nde İstenen Göçmen Profili Analizi: Ekonomik Göçmen mi, Politik Göçmen mi?". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi - Göç Özel Sayısı*, 22, s. 1443-1456.
- Ultan, M. Ö. (2020). Ege Denizi'nde Yasa Dışı Göç Hareketlerini Önleme Çabaları ve Frontex Örneği. H. Çomak, B. Ş. Şeker, & D. Ioannidis içinde, *EGE JEOPOLİTİĞİ* (Cilt 2, s. 1547-1555). Ankara: Nobel.
- UNHCR. (2018). *Global Trends Forced Displacement in 2018*. Ekim 23, 2019 tarihinde UNHCR The UN Refugee Agency: <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstat/s/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-2018.html> adresinden alındı
- UNHCR, B. M. (2009, Ocak 14). *Mülteci kimdir?* Eylül 10, 2019 tarihinde UNHCR: <https://www.unhcr.org/tr/multeci-kimdir> adresinden alındı